

STANOWISKO
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

z dnia 15 czerwca 2016 r.

w sprawie przyjęcia zmian do dokumentu pn. „Regionalne zasady i standardy kształtowania ładu przestrzennego w polityce województwa kujawsko-pomorskiego”

Stanowiskiem z dnia 8 grudnia 2015 r. Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego przyjął dokument pn. „Regionalne zasady i standardy kształtowania ładu przestrzennego w polityce województwa kujawsko-pomorskiego”. Zawiera on standardy kształtowania ładu przestrzennego w województwie kujawsko-pomorskim oraz kryteria spełniania tych standardów, w odniesieniu do dwóch rodzajów konkursów dla przedsięwzięć realizowanych w ramach projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020: z zakresu termomodernizacji i inwestycji w infrastrukturę przedszkolną.

W związku z planowanymi kolejnymi kilkunastoma konkursami wiążącymi się z realizacją przedsięwzięć kubaturowych i zagospodarowaniem terenu, istnieje potrzeba przystosowania „Regionalnych zasad ...” do potrzeb tych postępowań konkursowych.

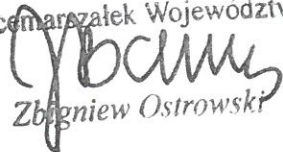
W związku z powyższym, w dokumencie przyjętym stanowiskiem Zarządu w dniu 8 grudnia 2015 r. wprowadzono niezbędne poprawki formalne pozwalające na zastosowanie dokumentu „Regionalnych zasad ...” do oceny innych planowanych przedsięwzięć pod kątem spełniania wymogów ładu przestrzennego. Istniejące zapisy w rozdziale 6 dotyczące tylko „modernizacji energetycznej budynków publicznych” i „inwestycji w infrastrukturę przedszkolną” rozszerzono o wszystkie projekty – wnioski konkursowe, związane z realizacją, przebudową lub rozbudową zabudowy kubaturowej i zmianami zagospodarowania terenu.

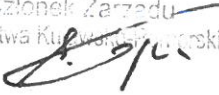
W wyniku doświadczeń Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, które dotychczas oceniło ponad 40 wniosków konkursowych dla realizacji działań: 3.3. Efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym, 6.3. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną, Poddziałanie 6.3.1: Inwestycje w infrastrukturę przedszkolną, 6.4. Rewitalizacja oraz Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną w ramach ZIT, Poddziałanie 6.4.2: Inwestycje w infrastrukturę przedszkolną w ramach ZIT, stwierdzono potrzebę niewielkich korekt zapisów „Regionalnych zasad ...” w zakresie materiałów wykończeniowych dachów i elewacji, ogrodzeń i zieleni towarzyszącej. W szczególności zaproponowano możliwość dopuszczenia kolorystyki pokryć dachowych i elewacji, rodzajów pokryć dachowych innych niż określona w „standardach”, pod warunkiem, że inwestor udowodni, iż jest ona identyczna jak istniejąca w najbliższym sąsiedztwie lub harmonizuje z obszarem oddziaływania obiektu oraz nie zalicza się do barw jaskrawych i intensywnych. Postanowiono umożliwić dopuszczenie materiałów imitujących drewno, cegłę naturalną i kamień naturalny, okładzin w elewacji z blachy w kolorze stalowym, a także rynien i rur spustowych w kolorystyce zastosowane w elewacji, dachu lub stolارce okiennej i drzwiowej. Rozszerzono możliwości stosowania ogrodzeń z siatki metalowej w kolorze zielonym, jako najbardziej popularnej i komponującej się kolorystycznie z nasadzeniami zieleni przy ogrodzeniach. Dopuszczono (tam gdzie jest to możliwe) wprowadzanie zieleni żywoplotowej wzdłuż ogrodzeń.

Zaproponowane korekty stanowiska Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 grudnia 2015 r. przyjmującego „Regionalne zasady i standardy kształtowania ładu przestrzennego w polityce województwa kujawsko-pomorskiego”, umożliwią ocenę innych, niż związanych z termomodernizacją i infrastrukturą przedszkolną, wniosków konkursowych związanych z realizacją kubatur w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 pod kątem zachowania ładu przestrzennego, a jednocześnie w dalszym ciągu gwarantują zapewnienie kształtowania ładu przestrzennego na obszarze województwa.

Wicemarszałek Województwa

Dariusz Karzawa (2)

Wicemarszałek Województwa

Zbigniew Ostrowski (1)

Członek Zarządu
Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Sławomir Kopyś (2)

Członek Zarządu
Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Aneta Jędrzejewska (1)

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
W TORUNIU

Toruń 15. CZE. 2016

Stwierdzam zgodność z oryginałem
(4)

Kierownik
Biura Obsługi Zarządu

Magdalena Kopacz (1)

**Regionalne zasady i standardy
kształtowania ładu przestrzennego
w polityce województwa
kujawsko-pomorskiego**

Przy wykorzystaniu środków publicznych
w okresie programowania 2014-2020

Toruń, czerwiec 2016 r.

Spis treści

1. Założenia ogólne	3
2. Pojęcie ładu przestrzennego	3
3. Identyfikacja problemów i konfliktów	5
4. Propozycje działań do horyzontalnej polityki przestrzennej, ze szczególnym uwzględnieniem zadań w ramach RPO	7
5. Wytyczne dla uwzględnienia wymogu ładu przestrzennego w realizacji przedsięwzięć finansowanych z RPO (na podstawie zaleceń)	9
6. Standardy kształtowania ładu przestrzennego w województwie kujawsko-pomorskim oraz kryteria spełniania tych standardów, w odniesieniu do przedsięwzięć finansowanych ze środków publicznych w okresie programowania 2014-2020	12

1. Założenia ogólne

Sformułowanie propozycji kryteriów oceny projektów i działań dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego to w założeniu ogólnym cel tego opracowania. Problematyka ładu w środowisku życia człowieka jest złożoną kwestią cywilizacyjno-kulturową, ekonomiczną i społeczną. Pojmowanie ładu przestrzennego jedynie jako porządku estetycznego i geometrycznego obiektów architektonicznych może być źródłem nieporozumień, prowadzących do degradacji funkcjonalnej i ekonomicznej przestrzeni. Właściwe rozumienie ładu, jako celu i naczelnej zasady polityki przestrzennej wymaga uwzględnienia wielu kwestii natury społeczno-kulturowej, prawno-ekonomicznej, architektoniczno-urbanistycznej, historyczno-geograficznej i przyrodniczo-ekologicznej.

2. Pojęcie ładu przestrzennego

Pojęcie ładu przestrzennego jako formy uporządkowania elementów przestrzeni rozpowszechniło się w prawodawstwie i nauce w XX wieku w obliczu groźby degradacji środowiska przyrodniczego i kulturowego w następstwie niekontrolowanej industrializacji i żywiołowego rozwoju miast. W Polsce kwestia ładu w przestrzeni stała się zagadnieniem aplikacyjnym dopiero w XXI wieku, po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2015, poz. 199 ze zmianami) zobowiązuje w art. 1 ust. 2 podmioty planowania i zagospodarowania przestrzennego do uwzględniania wymagań ładu przestrzennego i definiuje ład jako „takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne”. Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego muszą być określone obowiązkowo w planie miejscowym (rozd. 2, art. 15 ustawy), co oznacza, że mogą przyjąć różny kształt dla różnych miejsc. Z kolei w dokumencie Polska Polityka Architektoniczna ład przestrzenny to „stan organizacji przestrzeni spełniający wymogi jakości życia społecznego, kultury, ekonomii i zrównoważonego środowiska”. W teorii gospodarki przestrzennej funkcjonuje także definicja ładu przestrzennego jako formy organizacji terytorialnego systemu społecznego: „przestrzenna organizacja i funkcjonowanie terytorialnego systemu społecznego, kształtowane świadomie i celowo przy uwzględnieniu kryteriów racjonalności społecznej”.

Definicje ładu przestrzennego zawierają w sobie atrybuty przestrzeni, porządku oraz intencjonalności. Ład przestrzenny jest rozumiany jako przestrzenna racjonalność, funkcjonalność, czytelność struktur, zharmonizowanie z otoczeniem, wysoka użyteczność i efektywność w skalach lokalnej, regionalnej, krajowej i funkcjonalnej.

Ład przestrzenny jest uznawany za nadrzędny cel gospodarki przestrzennej, dążącej do ukształtowania określonej struktury przestrzennej i jej funkcjonalności. Wychodzi on poza interes jednostki i grupy społecznej, ma charakter dystrybutywny, powinien więc być traktowany jako dobro wspólne. Jest on także celem polityki przestrzennej, rozumianej jako planowa działalność, polegająca na racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią. Ład przestrzenny jest pochodną ładu społecznego. Nielad społeczny znajduje swój wyraz w nieładzie przestrzennym – zbiorowości zanarchizowane nie są w stanie wytworzyć harmonijnego otoczenia, ponieważ anarchia społeczna uwidacznia się w materialnych formach środowiska życia ludzi, wytwarzając chaos przestrzenny. Uchwalona przez Sejm ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. poz. 774) definiuje krajobraz jako *„postrzeganą przez ludzi przestrzeń, zawierającą elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji, ukształtowaną w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka”*. Ta definicja krajobrazu jest kompromisem pomiędzy skrajnie odmiennymi koncepcjami krajobrazu jako obrazu kulturowego i struktury przyrodniczej. Krajobraz jest zatem zindywidualizowanym, subiektywnym sposobem postrzegania obiektywnie istniejących, materialnych struktur przestrzennych.

Źródła ładu przestrzennego należy upatrywać w czterech obszarach: prawie stanowionym, polityce przestrzennej, psychice jednostek i zbiorowości ludzkich (świadomości społecznej) oraz praktyce społeczno-ekonomicznej. Jednocześnie źródła ładu są źródłami konfliktów przestrzennych, które powstają na styku tych obszarów aktywności ludzi. Z przestrzennego, morfologiczno-funkcjonalnego punktu widzenia przyczyny nieładu przestrzennego tkwią najczęściej w niezgodności form i/lub funkcji elementów przestrzeni z otoczeniem lub ich przeznaczeniem.

Adresatami postulowanych zmian w zakresie ładu są: w obszarze prawa – ustawodawca, w zakresie polityki – samorządy, w przypadku świadomości społecznej – mieszkańcy, a w kontekście praktyki – inwestorzy. Tam kierowane powinny być działania podmiotów zainteresowanych zmianami w zakresie ładu. Narzędziami zmian są (odpowiednio): kataster, plan, edukacja oraz partycypacja połączona z instrumentami finansowymi. Najważniejszym uwarunkowaniem kształtowania ładu przestrzennego jest jednak świadomość społeczna, czyli istnienie wspólnych dla danej zbiorowości przekonań, które powinny być uznawane przez grupę za ważne i stanowić przesłanki działań zbiorowych.

3. Identyfikacja problemów i konfliktów

W Polsce suburbanizacja współczesna charakteryzuje się ekstensywnością oraz rozproszeniem zabudowy i przypadkowością. Te nowe formy urbanizacji peryferyjnej cechuje brak szkieletu kompozycji urbanistycznej i zwartości przestrzennej, co generuje nieład przestrzenny oraz niefunkcjonalność komunikacyjną i infrastrukturalną. W układzie rozproszonym utrudniona jest budowa i utrzymanie infrastruktury technicznej (sieci i dróg) oraz komunikacji publicznej, a ich budowa i utrzymanie wymaga wysokich nakładów. Tereny rolne na obszarach suburbanizacji tracą swą funkcjonalność i stają się nieużytkami – w oczekiwaniu na przekwalifikowanie na tereny budowlane. Istniejące tam wcześniej wsie zmieniają się w zespoły zabudowy mieszkalnej, a ich mieszkańcy porzucają tradycyjne zajęcia rolnicze – uprawy i hodowlę zwierząt. Rozwojowi suburbanizacji rozproszonej sprzyjają charakterystyczne czynniki organizacyjne procesu inwestycyjnego, które zapewniają inwestorom łatwiejsze przeprowadzenie inwestycji oraz niższe koszty gruntu i lokalnej siły roboczej do prac budowlanych w gminie podmiejskiej niż w dużych ośrodkach miejskich. W przypadku gmin natomiast ułatwiają poprawę finansów dzięki sprzedaży gruntów pod nową zabudowę. Czynnikiem sprzyjającym suburbanizacji jest również niezadowolający stan przestrzeni zurbanizowanej miast i chęć ucieczki od uciążliwości warunków życia w mieście – metropolii (zanieczyszczenie powietrza i wody, hałas, sąsiedzi, zatłoczenie).

Problematyka ładu przestrzennego jest na tyle szerokim i niesprecyzowanym do końca zagadnieniem, że w rzeczywistości istnieje szereg procesów, które w mniejszym lub większym stopniu się z nim wiążą, dlatego też analiza i ocena ładu przestrzennego w określonej przestrzeni jest trudna do przeprowadzenia. Zachowanie ładu przestrzennego jest podstawowym zadaniem władz państwowych, samorządowych a także lokalnej społeczności. Niestety, jak wynika z badań rządowych, w całym kraju w wyniku zapóźnień cywilizacyjnych oraz niekontrolowanych działań w okresie transformacji w obecnym czasie mamy do czynienia z brakiem harmonii w procesach inwestycyjnych, objawiającym się niedostosowaniem inwestycji do walorów krajobrazowych wynikających ze środowiska przyrodniczego czy kulturowego. Takie działania w konsekwencji prowadzą do braku w przestrzeni szeroko pojętego ładu przestrzennego. W województwie kujawsko-pomorskim (podobnie jak w całym kraju) również daje zauważyć się tego symptomy, którymi są w głównej mierze:

- Niekorzystne zmiany w strukturze użytkowania gruntów, polegające na przekształcaniu gruntów wysokich klas bonitacyjnych na tereny zabudowy, między innymi do niedawna mieszkaniowej. Prowadzi to do dzielenia zwartych kompleksów glebowych, ogranicza powierzchnię przeznaczoną dla gospodarki rolnej. Zjawisko to jest szczególnie niebezpieczne w rejonach

o największym potencjale rolnym w województwie, tj. południowa, zachodnia i środkowo-wschodnia część regionu.

- Rozpraszanie zabudowy na obszarach wiejskich i brak koordynacji zabudowy terenów wzdłuż głównych dróg, suburbanizacja. Takie działania prowadzą do niedoinwestowania terenów wiejskich w infrastrukturę techniczną i społeczną, nie nadążającą za rozwojem zabudowy mieszkaniowej. Brak planowania racjonalnej siatki usług publicznych przyczynia się w efekcie do pogorszenia jakości życia mieszkańców, konieczności lub wydłużenia czasu dojazdu w celu skorzystania z podstawowych usług. Zjawisko suburbanizacji wprowadza chaos w zabudowie, zanika wyraźna granica pomiędzy miastem a wsią. W regionie zjawisko suburbanizacji w największym stopniu rozwija się wokół Bydgoszczy i Torunia, a także Włocławka i Grudziądz.
- Proceder lokalizowania inwestycji na terenach nowych, do tej pory niezainwestowanych na podstawie decyzji o warunkach zabudowy z pominięciem procedury miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (MPZP), co prowadzi do chaosu urbanistycznego, a przede wszystkim nie daje wiedzy i gwarancji co do sposobu zagospodarowania terenów sąsiednich.
- Niska jakość przestrzeni publicznej, chaos w funkcji zagospodarowania przestrzeni, formach zabudowy i architekturze. Objawia się to niedopasowaniem architektury do otoczenia, stosowaniem form „obcych geograficznie” (np. „góralskie chaty”), dominacją wielkoformatowych reklam i ogłoszeń. W miastach dodatkowo przejawia się to także dzieleniem przestrzeni miejskiej poprzez budowę osiedli zamkniętych o wysokiej intensywności zabudowy z brakiem zabezpieczenia terenów zieleni publicznej i terenów rekreacji, a na obszarach wiejskich lokalizowaniem wielkich hal fabrycznych w wiejskim krajobrazie.
- Brak pierwszeństwa zagospodarowywania terenów już wcześniej zagospodarowanych i zdegradowanych (tzw. „brownfield”, np. tereny po byłych PGR, opuszczone hale fabryczne, itp.) przed terenami nowymi, co prowadzi nie tylko do braku racjonalnego wykorzystania terenu, ale również utrwalania się w przestrzeni zabudowy zdegradowanej.
- Presja na tereny otwarte, brak zachowania panoram krajobrazowych, widokowych. Lokalizacja inwestycji o znacznych wysokościach stanowiących dominanty w terenie (elektrownie wiatrowe, maszty telefonii komórkowej, itp.) prowadzi do degradacji krajobrazu. Dotyczy to terenów wiejskich w całym regionie, a szczególnie terenów atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo, gdzie zachowanie dominant w formie dotychczasowej (obiekty sakralne) z uwzględnieniem panoram widokowych jest elementem niezbędnym, służącym ochronie i eksponowaniu potencjału kulturowego danej jednostki.
- Destrukcja systemów ekologicznych miast, zabudowywanie terenów otwartych przewietrzających miasta. Zabudowywanie terenów otwartych stanowiących enklawy zieleni

prowadzi do zaburzenia warunków aerosanitarnych. Problem jest szczególnie widoczny w największych miastach regionu.

- Destrukcja lokalnych systemów ekologicznych poprzez realizację inwestycji przekraczających chłonność turystyczną danego rejonu w wyniku silnej presji turystycznej, szczególnie dotyczy to terenów przyjeziornych.
- Zabudowywanie terenów nienadających się pod zabudowę ze względu na warunki gruntowo-wodne w wyniku silnej presji inwestorów. Taka sytuacja ma miejsce szczególnie w terenach sąsiadujących z dużymi miastami, gdzie presja inwestorska na tereny atrakcyjne pod względem widokowym do zamieszkania wygrywa ze zdrowym rozsądkiem, brak planowania długoterminowego.

Brak ładu przestrzennego obniża jakość życia mieszkańców, osłabia konkurencyjność województwa, wpływa negatywnie na podejmowanie decyzji przez potencjalnych inwestorów rozważających rozpoczęcie działalności w regionie. Brak MPZP, a tym samym realizacja zabudowy w terenach dotąd niezainwestowanych na podstawie decyzji o warunkach zabudowy skutkuje brakiem pewności czy ustalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP) będą uwzględnione w planowaniu funkcji określonych terenów (ww. decyzja nie musi być zgodna z SUiKZP) oraz brakiem wiedzy na temat przyszłej działalności inwestycyjnej w bezpośrednim i dalszym sąsiedztwie.

Obok ww. procesów prowadzących do dewastacji przestrzeni daje się zauważyć również działania zmierzające do przywrócenia ładu przestrzennego. Za ukierunkowanie polityki gospodarowania przestrzenią odpowiedzialność ponosi Państwo i władze publiczne (rządowe, samorządowe).

4. Propozycje działań do horyzontalnej polityki przestrzennej, ze szczególnym uwzględnieniem zadań w ramach RPO

Ład przestrzenny jako proces kształtowania i harmonizowania struktur przestrzennych powinien być częścią polityki ładu zintegrowanego, obok ładu społecznego (poprawy jakości życia społeczeństwa), ładu ekonomicznego (efektywny rozwój społeczno-gospodarczy) i ładu ekologicznego (ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, utrwalania rozwoju ekologicznie zrównoważonego). Ład zintegrowany ma na celu równoważenie rozwoju.

Następujące zasady i kryteria należy stosować przy realizacji inwestycji finansowanych ze środków RPO:

- 1) Stosowanie zasady pierwszeństwa (wyższa punktacja) w rankingu zgłoszonych wniosków projektowych dla inwestycji wynikających z postanowień MPZP w stosunku do projektów opartych o decyzje o warunkach zabudowy – jeżeli przepisy prawa nie stanowią inaczej np. specustawa – promowanie MPZP.
- 2) Premiowanie projektów wyłonionych w konkursach architektonicznych, urbanistyczno-architektonicznych i urbanistycznych przed projektami realizowanymi metodą „projektuj – buduj” dla obiektów kubaturowych o określonych parametrach i przestrzeni publicznych (szczegółowe kryteria w opracowaniu).
- 3) Wyróżnianie inwestycji infrastrukturalnych (drogi, mosty i inne budowle inżynierskie) zdecydowanie ingerujących w przestrzeń i mających wpływ na jakość otoczenia (jakości życia mieszkańców sąsiedztwa urbanistycznego i krajobrazu), realizowanych na podstawie konkursów urbanistycznych, urbanistyczno-architektonicznych i architektonicznych.
- 4) Promowanie wykorzystywania w projektach „zielonej energii” oraz nowoczesnych technologii.
 - a) Użycie w innowacyjny sposób tradycyjnych, szczególnie miejscowych materiałów budowlanych w nisko energetycznym budownictwie.
 - b) Zastosowanie różnych materiałów np.: izolacyjnych opartych np.: na technologiach kosmicznych, wynikających ze współpracy nauki i biznesu – szczególnie regionalnego (np.: mat. kompozytowe, grafen, nanotechnologia itp.).
- 5) Preferowanie rozwiązań konstrukcyjnych i materiałowych zwłaszcza na terenach wiejskich i obszarach małych miast opartych we współpracy z lokalnym biznesem (małych przedsiębiorstwach wykonawczych i produkcyjnych).
- 6) Realizacja małych przedsięwzięć infrastrukturalnych budowanych w trybie poza konkursami architektonicznymi posiadających „gminny certyfikat” wydany np. przez gminną lub powiatową komisję urbanistyczno-architektoniczną.
- 7) Dla usług skojarzonych z miejscem zamieszkania w zabudowie jednorodzinnej realizowanych ze środków RPO preferencje dla obiektów budowlanych według katalogu (katalogów regionalnych) powstałych w wyniku organizowanych w województwie konkursów architektonicznych np. „Dom rodzinny w krajobrazie kujawsko-pomorskim”.
- 8) Wsparcie działań mających na celu likwidację niekorzystnych, degradujących krajobraz elementów.
- 9) Przeznaczenie środków z RPO dla jednostek samorządów lokalnych i instytucji na wykonanie analiz konfliktów przestrzennych na poszczególnych obszarach, w różnych skalach i o różnym zasięgu – analizy krajobrazowe, mapy konfliktów, itp. z wykorzystaniem między innymi nowych narzędzi informatycznych w tym m.in. Infostrada Kujaw i Pomorza.

- 10) Premiowanie inwestycji realizowanych w przestrzeniach publicznych opartych na rozwiązaniach dla wszelkich opracowań urbanistycznych, urbanistyczno-architektonicznych, architektonicznych – idea partycypacji mieszkańców w planowaniu i projektowaniu przestrzeni wspólnych.
- 11) Wszelkie działania realizowane na obszarach cennych kulturowo lub sąsiednich (zachowany tradycyjny układ ruralistyczny, cenne obiekty świadczące o lokalnej tożsamości) należy realizować przy jak najmniejszej ingerencji w cenny obszar. Inwestycje powinny nawiązywać swoją skalą i formą do istniejącego otoczenia, zabudowy, układu urbanistycznego, itp. Poza obszarami rewitalizacji – tego typu działania będą dodatkowo uwzględniane w punktacji rankingowej.
- 12) Wszelkie przedsięwzięcia wpisujące się w działania rewitalizacyjne odpowiednio przygotowane uwzględniające różne aspekty rewitalizacji pozwolą na osiągnięcie lepszych synergicznych efektów.

5. Wytyczne dla uwzględnienia wymogu ładu przestrzennego w realizacji przedsięwzięć finansowanych z RPO (na podstawie zaleceń)

Pogłębianie się chaosu w przestrzeni, w tym w głównej mierze niekontrolowane procesy rozwoju osadnictwa oraz niska jakość, estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych stanowią obecnie jedno z najważniejszych problemów związanych z gospodarką przestrzenną, zarówno w kraju jak i w województwie.

Problem ten został zauważony w przyjętej w październiku 2013 r. „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+”, w szczególności w części dotyczącej jej celu strategicznego pn.: Sprawne zarządzanie. Do kwestii tej odnoszą się również regulacje zawarte w Umowie Partnerstwa 2014-2020 zawierającej wymóg przestrzegania w programach operacyjnych zasad polityki przestrzennej, polegającej na przywracaniu i utrwalaniu ładu przestrzennego.

Zgodnie z tym, podczas oceny projektów realizowanych w ramach RPO WK-P należy wziąć pod uwagę możliwość zastosowania następujących rozwiązań w zakresie dbania o ład przestrzenny:

- wprowadzenie dodatkowych punktów w procedurze oceny projektów dla inwestycji, których realizacja poprzedzona zostanie konkursem architektonicznym lub urbanistycznym,
- wprowadzenie dodatkowych punktów w procedurze oceny projektów za poprzedzanie inwestycji realizowanych ze środków publicznych analizami typu foresight i wariantowymi koncepcjami urbanistyczno-architektonicznymi,

- wprowadzenie dodatkowych punktów w procedurze oceny projektów za poprzedzanie planowania działań na nowych obszarach rozwoju gospodarczego oraz obszarach funkcjonalnych, na których będzie występowała koncentracja środków unijnych, opracowaniami w zakresie spójnej wizji i koncepcji rozwoju przestrzennego takiego terytorium.

Preferencje dla wyłaniania projektów w drodze konkursów architektonicznych lub urbanistycznych powinny być stosowane w przypadku budowy, renowacji, modernizacji obiektów i infrastruktury publicznej, obejmujących:

- Architekturę, tj.
 - obiekty kubaturowe, w tym zwłaszcza obiekty użyteczności publicznej (obiekty zabytkowe oraz obiekty o funkcji rekreacyjnej, turystycznej, administracyjnej, komunikacyjnej – dworce kolejowe).
- Zagospodarowanie terenu, tj.
 - przestrzenie publiczne, w tym miejskie tereny otwarte; projekty urbanistyczne (w tym przekształcenia i rekultywacje terenu, zieloną infrastrukturę, tj. tereny zielone i parki; transport publiczny – multimodalne węzły przesiadkowe);
 - tereny położone w obszarze objętym programem rewitalizacji.

W przypadku przedsięwzięć realizowanych w formule „zaprojektuj i wybuduj” weryfikacja projektu powinna następować na podstawie oświadczenia o planowaniu realizacji konkursu oraz przedłożeniu jego wyników wraz z dokumentacją techniczną przed podpisaniem umowy o dofinansowaniu projektu. Preferowane w tym przypadku będą projekty realizowane w formule „wybuduj”.

Jednym z najważniejszych narzędzi kształtowania ładu przestrzennego w ramach polityki regionalnej województwa jest promowanie inwestycji realizowanych według projektów wyłonionych w konkursach architektoniczno-urbanistycznych.

Konkursy architektoniczne i urbanistyczne są organizowane w celu wyboru najlepszej pracy przez sąd konkursowy. Jest to wartościowe narzędzie tworzenia rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych i wysokiej jakości przestrzeni, dlatego Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju zaleca szerokie stosowanie formuły konkursów w programach operacyjnych.

Korzyści wynikające z organizacji konkursów architektonicznych:

- 1) Otrzymanie szerokiego spektrum propozycji rozwiązań koncepcyjnych i projektowych.
- 2) Wariantowe propozycje rozwiązań problemów, charakterystycznych dla danego zadania projektowego.

- 3) Pozyskanie do współpracy i udziału w konkursie zarówno uznanych architektów i urbanistów, jak i młodych twórców, tym samym oczekiwanie wysokiej jakości nie wiąże się z koniecznością ograniczenia udziału podmiotów nieposiadających doświadczenia.
- 4) Dostęp do fachowych opinii sądu konkursowego (uznanych ekspertów i specjalistów) o zgłoszonych w konkursie rozwiązaniach; sąd konkursowy wskazuje najlepszą pracę konkursową lub najlepsze prace konkursowe, którym zostaną przyznane nagrody i wyróżnienia oraz opracowuje wnioski, zalecenia i wytyczne konkursowe.
- 5) Wymierne oszczędności we wstępnej fazie inwestowania poprzez uzyskanie możliwości wyboru najodpowiedniejszego i ekonomicznie racjonalnego wariantu spośród kilku rozwiązań.

Główną nagrodą w konkursie, oprócz nagrody finansowej, może być zaproszenie autora zwycięskiej pracy konkursowej do negocjacji na wykonanie opracowania projektowego o charakterze realizacyjnym na podstawie wygranej pracy, w trybie negocjacji bez ogłoszenia lub w trybie zamówienia z wolnej ręki.

Formuła konkursowa powinna być stosowana w odniesieniu do przedsięwzięcia o kluczowym znaczeniu w skali krajowej, regionalnej czy lokalnej. Preferencje dla wyłaniania projektów w drodze konkursów architektonicznych lub urbanistycznych powinny być stosowane w przypadku budowy, renowacji, modernizacji obiektów i infrastruktury publicznej, obejmujących architekturę i zagospodarowanie terenu. Fakultatywne i premiowane poprzez odpowiednie preferencje powinno być zastosowanie formuły konkursowej w odniesieniu do projektów składanych dla mniejszych przedsięwzięć:

- zlokalizowanych w obszarach i terenach zdegradowanych;
- pełniących funkcje związane z infrastrukturą społeczną;
- zlokalizowanych w strefach ścisłego śródmieścia;
- zlokalizowanych w strefach ochrony konserwatorskiej lub w strefach występowania zabudowy o wartości historycznej;
- których lokalizacja wymaga nawiązania do otoczenia, kontekstu kulturowego lub pierzei;
- których wielkość/rola jest znacząca w odniesieniu do lokalnych lub regionalnych uwarunkowań i oddziaływania tego przedsięwzięcia.

Wszystkie preferencje mogą przyjmować np. formułę: dodatkowych punktów, konkursów dedykowanych określonym rodzajom przedsięwzięć/beneficjentów/obszarów, stosowanie kryteriów wyboru ukierunkowujących projekty na realizację określonych działań.

6. Standardy kształtowania ładu przestrzennego w województwie kujawsko-pomorskim oraz kryteria spełniania tych standardów, w odniesieniu do przedsięwzięć finansowanych ze środków publicznych w okresie programowania 2014-2020

Przedsięwzięcia inwestycyjne, które będą finansowane ze środków publicznych, dotyczyć będą zarówno realizacji nowych obiektów, jak i przebudowy, rozbudowy i modernizacji obiektów już istniejących. Jednocześnie działania inwestycyjne mogą odnosić się do zmiany funkcji (adaptacje), bądź też do np. inwestycji wynikających z działań rewitalizacyjnych.

W zależności od kategorii i grupy obiektów, działania inwestycyjne można podzielić na kompleksowe oraz częściowe, obejmujące tylko wybrane zmiany np.: wymianę pokrycia dachowego, docieplenie budynku, wymianę stolarki drzwiowej lub okiennej, wyposażenie w odnawialne źródła energii, wymianę urządzeń i instalacji grzewczej, urządzenie dojazdów, urządzenie zieleni, grodzenie terenu itd. Mogą dotyczyć także wykonania reklam związanych z realizowaną lub planowaną działalnością.

Planowane zadania inwestycyjne, mogą być lokalizowane na terenach podlegających ingerencji konserwatora zabytków (obiekty wpisane do rejestru zabytków, uznane za dobra kultury, lub obiekty w strefach ochrony konserwatorskiej) oraz na pozostałych obszarach.

Dla praktycznej realizacji polityki przestrzennej województwa konieczne jest zapewnienie pełnej zgodności działań inwestycyjnych z założeniami kształtowania ładu przestrzennego. W szczególności projekty współfinansowane ze środków UE powinny wpisywać się w zakres pojęcia ładu przestrzennego w odniesieniu do ukształtowania określonej struktury przestrzeni publicznej oraz jej funkcjonowania. Konieczne jest zachowanie zgodności projektowanych i realizowanych przedsięwzięć z wszelkimi uwarunkowaniami oraz wymaganiami funkcjonalnymi, społeczno-gospodarczymi, środowiskowymi, kulturowymi, oraz kompozycyjno-estetycznymi.

6.1. Przyjmuje się następujące standardy kształtowania ładu przestrzennego w celu określenia kryteriów oceny przedsięwzięć finansowanych z RPO:

- a) elewacje budynku harmonizują z innymi budynkami istniejącymi w bezpośrednim i bliskim sąsiedztwie, lub w przypadku braku tzw. „dobrego sąsiedztwa”, poprawiają estetykę przestrzeni w której funkcjonują,

- b) pokrycie dachowe budynku harmonizuje z innymi zadaszeniami budynków w sąsiedztwie, lub w przypadku braku tzw. „dobrego sąsiedztwa”, poprawia estetykę przestrzeni w której funkcjonuje,
- c) budynki objęte projektem, poprzez proponowane rozwiązania korzystnie podkreślają indywidualny charakter architektoniczny obiektu, nie stwarzają dysonansu w otoczeniu oraz nie wpływają na degradację krajobrazu,
- d) obiekty nie wpływają na pogorszenie jakości przestrzeni publicznej oraz degradację otoczenia przyrodniczego,
- e) wkomponowanie urządzeń OZE w bryłę obiektu (elewacja, dach) uwzględnia jego kolorystykę, w miarę możliwości unikanie eksponowania urządzeń OZE na elewacji frontowej.

6.2. Zachowanie oczekiwanych standardów powinno wyrażać się poprzez spełnienie następujących kryteriów, różnych dla dwóch grup obiektów:

- a) Grupa 1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków, ewidencji zabytków, lub obiekty w strefach ochrony konserwatorskiej – akceptacja dokumentacji i przyjętych w niej rozwiązań projektowych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- b) Grupa 2. Pozostałe obiekty posiadające dokumentację projektową określającą zasady nawiązania do otoczenia kolorystyki elewacji i dachu oraz zastosowanych materiałów wykończeniowych, analogicznie do wymogów dla projektu budowlanego określonych w ustawie Prawo budowlane (art. 34 ust. 3 pkt. 2).

6.3. Szczegółowe kryteria preferencji dla grupy 2:

- a) materiały wykończeniowe dachów:
 - dachówka ceramiczna w kolorach naturalnych (odcienie terakoty, brązu, bordo, szarości i czerni), dopuszcza się kolorystykę inną, niż określona w „standardach”, pod warunkiem, że inwestor udowodni, iż jest ona identyczna jak istniejąca w najbliższym sąsiedztwie lub harmonizuje z obszarem oddziaływania obiektu, w rozumieniu art. 3 pkt 20 ustawy Prawo budowlane oraz nie zalicza się do barw jaskrawych i intensywnych,
 - gont drewniany, strzecha lub łupek kamienny (pod warunkiem, że takie pokrycie dachowe było pierwotnie zastosowane w budynku remontowanym lub w sytuacji budynku projektowanego, jest to nawiązanie do pokrycia dachowego znajdującego się przynajmniej na jednym budynku w sąsiedztwie),
 - blacha w kolorze stalowym lub miedziana,

- dopuszcza się zastosowanie innych rodzajów pokrycia dachowego w kolorach naturalnych (odcienie terakoty, brązu, bordo, szarości i czerni), dopuszcza się kolorystykę inną, niż określona w „standardach”, pod warunkiem, że inwestor udowodni, iż jest ona identyczna jak istniejąca w najbliższym sąsiedztwie lub harmonizuje z obszarem oddziaływania obiektu, w rozumieniu art. 3 pkt 20 ustawy Prawo budowlane oraz nie zalicza się do barw jaskrawych i intensywnych; nie dopuszcza się stosowania pokrycia dachowego z blachy trapezowej i powłok lakierowanych z połyskiem,
 - dopuszcza się dachy płaskie (bez określania rodzaju i kolorystyki pokrycia dachowego).
- b) materiały wykończeniowe elewacji:
- tynk w kolorach: odcienie białego, beżu, szarości, (dopuszcza się kolorystykę inną, niż określona w „standardach”, pod warunkiem, że inwestor udowodni, iż jest ona identyczna jak istniejąca w najbliższym sąsiedztwie lub harmonizuje z obszarem oddziaływania obiektu, w rozumieniu art. 3 pkt 20 ustawy Prawo budowlane oraz nie zalicza się do barw jaskrawych i intensywnych – wskazane kolory z dużą domieszką bieli),
 - drewno w elewacji (w tym drewniana stolarka okienna i drzwiowa oraz drewniane balustrady) – w kolorze naturalnym, bejcowane lub barwione inną substancją drewnochronną z zachowaniem widoczności struktury drewna (lub imitacja drewna o takich samych walorach plastycznych),
 - cegła naturalna jednobarwna lub okładzina klinkierowa w odcieniach terakoty, brązu lub szarości lub imitacja cegły naturalnej,
 - kamień naturalny lub imitacja kamienia naturalnego,
 - okładziny z blachy w kolorze stalowym, z wykluczeniem blachy trapezowej,
 - płaszczyzny oszklone,
 - stolarka okienna i drzwiowa (nie drewniana) – kolory zastosowane w elewacji, odcienie brązu lub stolarka aluminiowa niebarwiona,
 - rynny i rury spustowe – kolory zastosowane w elewacji, dachu lub stolarce okiennej i drzwiowej,
 - balustrady balkonowe (nie drewniane) – kolory zastosowane w elewacji, dachu lub stolarce okiennej i drzwiowej, preferowana metaloplastyka w kolorach naturalnych (w odcieniach szarości, czerni i brązu) lub aluminiowa niebarwiona, o zminimalizowanej ornamentyce,
 - nie dopuszcza się stosowania okładzin z tworzyw sztucznych typu siding.
- c) reklamy:
- na budynku wyłącznie reklamy działalności prowadzonej w budynku,

- metaloplastyka w kolorach naturalnych (w odcieniach szarości, czerni i brązu),
 - reklama nie może wielkością przesłaniać detalu architektonicznego otworów okiennych i drzwiowych elewacji – dopuszcza się reklamy sytuowane nad oknami pierwszej kondygnacji, nad drzwiami wejściowymi i obok drzwi wejściowych.
- d) ogrodzenia:
- kolorystyka i zastosowane materiały zgodne z rodzajem i kolorem materiałów zastosowanych na budynku: dotyczy to koloru tynku, rodzaju okładziny, nakrycia słupków,
 - dopuszcza się ogrodzenia z siatki i panelowe z siatki w kolorze ciemnej zieleni oraz ogrodzenia gabionowe,
 - metaloplastyka w kolorach naturalnych (w odcieniach szarości, czerni i brązu), a także aluminiowa o zminimalizowanej ornamentyce,
 - nie dopuszcza się stosowania ogrodzeń betonowych prefabrykowanych i z tworzyw sztucznych.
- e) nawierzchnie przy budynkach (nie dotyczy dróg publicznych):
- dopuszcza się nawierzchnie kamienne, betonowe, z cegły klinkierowej, żwirowe lub z kruszywa naturalnego oraz tzw. bezpieczne (z granulatu gumowego – kostka, płyty, wylewane),
 - dopuszcza się nawierzchnie w kolorach naturalnych (w odcieniach szarości, czerni i brązu),
 - dopuszcza się zastosowanie maksymalnie dwóch kolorów na nawierzchniach w obrębie działki lub terenu przynależnego do budowanego lub remontowanego budynku.
- f) zieleni towarzysząca:
- projekty nowych budynków oraz podejmowane remonty zewnętrzne lub przebudowa, powinny każdorazowo uwzględniać urządzenie nowej lub adaptację istniejącej zieleni towarzyszącej na terenie związanym z danym budynkiem z wprowadzaniem (tam gdzie jest to możliwe) zieleni żywoplotowej wzdłuż ogrodzenia.

6.4. Uwarunkowania stosowania powyższych standardów i kryteriów:

- a) Wymienione standardy (pkt 6.1.) i kryteria (pkt. 6.3), nie będą obowiązywać w odniesieniu do inwestycji, które zostały nagrodzone lub wyróżnione w konkursach architektonicznych, budowlanych i in.,

- b) Zakres obowiązujących standardów (pkt 6.1) i kryteriów (pkt. 6.2 i 6.3), jest każdorazowo warunkowany zakresem projektu budowlanego,
- c) Warunki, na mocy których uzyskano dofinansowanie do inwestycji w infrastrukturę nie mogą być naruszone w okresie 5 lat od płatności końcowej na rzecz beneficjenta (lub w okresie ustalonym zgodnie z zasadami pomocy państwa, tam gdzie ma to zastosowanie), zgodnie z postanowieniami art. 71 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
w TORUNIU

Toruń 15. CZE. 2016

Stwierdzam zgodność z oryginałem
(4)

Kierownik
Biura Obsługi Zarządu
M. Kopacz
Magdalena Kopacz (1)